

Vierde tussenproduct: reactie DB Levende Talen

Het DB van Levende talen heeft kennisgenomen van het vierde tussenproduct van het team Engels/MVT. Wat we al eerder geconstateerd hebben, zien we ook hier. De tijdsdruk waaronder het ontwikkelteam zijn werk moet doen is groot. Te groot, zo blijkt. Het tussenproduct is niet af: slechts één van de negen thema's – te weten "creatieve vormen van taal" – is in concept uitgewerkt. Een onderscheid tussen Engels en de andere MVT wordt niet gemaakt. Wat wel verwacht mocht worden gezien de verschillende posities die de betreffende talen ten opzichte van elkaar in het primair en voortgezet onderwijs hebben.

Hieronder volgen onze belangrijkste bevindingen bij het voorliggende product. Naast onze opmerkingen over de lijst met bouwstenen zullen we onze ideeën over de bouwsteen 'creatieve vormen van taal' toelichten.

Verder gaan we in op de vrij eenzijdige gerichtheid op Engels en op de betekenis die een referentiekader zou kunnen hebben en wat in het voorliggende product 'aanbevelingen' wordt genoemd.

Het concept-raamwerk van de bouwstenen

Op p.2-4 worden de te ontwikkelen bouwstenen gepresenteerd. Het eerste wat opvalt is dat het in sommige gevallen inderdaad om 'kennis en vaardigheden' gaat (bv. de taalvaardigheden), maar in andere gevallen meer om een 'thema' (internationaliseren) of 'rode draad' (taalplezier, of bv. ict-vaardigheden) dan een bouwsteen. Het is niet duidelijk hoe de verschillende bouwstenen of thema's zich tot elkaar verhouden. De vierde kolom (samenhang met andere grote opdrachten) is niet echt informatief, omdat vrijwel alle GO's met elkaar verbonden zijn. Wat daar níet is aangegeven, is in hoeverre de betreffende bouwsteen/thema samenhangt met een van de andere leergebieden en op welke manier. Hier komen we op terug bij de bouwsteen creatieve vormen van taal. Wij zouden graag zien dat er duidelijker onderscheid gemaakt wordt tussen bouwstenen en thema's of rode draden.

De bouwsteen 'Creatieve vormen van taal'

Aangezien dit de enige uitgewerkte bouwsteen is, hebben de opmerkingen hieronder ook enkel betrekking op deze bouwsteen, maar wij verwachten dat de gesignaleerde problemen ook bij andere bouwstenen zullen spelen. Het gaat om de volgende zaken:

- *Engels / MVT*

Fase1 (po onderbouw) en fase 2 (po bovenbouw) worden uitgewerkt wat bouwstenen betreft evenals VO-onderbouw. Bij po gaat het uitsluitend om Engels. Wordt op pag. 6 nog gesproken over – zij het terloops – Frans en Duits waar het het taalniveau in VO-onderbouw betreft, op pag. 9 wordt ten onrechte geen onderscheid aangebracht in teksten, contexten en taalniveau tussen leerlingen die al (enkele) jaren taalonderwijs (Engels) hebben gehad en zij die er met Duits, Frans en Spaans voor het eerst kennis mee maken. Zowel gevorderden als beginners *"leren daarnaast zichzelf creatief te uiten in de vreemde taal door bijvoorbeeld het schrijven van songteksten, gedichten of verhalen, het voordragen ervan in digitale video's enz. Ze experimenteren met verschillende verhaaltechnieken. Het vermogen om retorische stijlfiguren in teksten te herkennen, zoals similes (sic) en clichés en deze zelf*

te gebruiken in creatieve taaluitingen, neemt vooral in het havo en vwo toe.” Onder welke voorwaarden zijn deze doelen haalbaar? Overigens merken wij op dat door de vele voorbeelden die in dit tussenproduct gegeven worden, in tegenstelling tot voorheen, de uitwerking van (in dit geval) ‘creatieve vormen van taal’ zich niet beperkt tot het ‘wat’ maar ook ingaat op het ‘hoe’.

- *Aandacht voor productieve vaardigheden*

Een duidelijke gemis is de aandacht voor de productieve vaardigheden als het gaat om creatieve vormen van taal. Zoals de bouwsteen nu uitgewerkt is, lijkt er vooral aandacht te zijn voor lezen, terwijl zélf creatief bezig zijn (met gedichten, raps, vlogs etc.) motiverend kan zijn voor leerlingen, juist ook voor leerlingen in het vmbo. Hier zouden wij graag meer aandacht voor en uitwerking van zien.

- *Samenhang met andere leergebieden*

In het derde tussenproduct was sprake van afstemming op dan wel samenhang met andere leergebieden. Het onderhavige product beperkt zich in wezen tot Nederlands: “De bouwstenen sluiten aan bij, en bouwen voort op het tekstaanbod en de taalactiviteiten bij Nederlands die het creatieve proces van de leerlingen stimuleren.” Is dit te verklaren uit het gegeven dat in dit tussenproduct slechts één thema nader is uitgewerkt? De bouwsteen ‘creatieve vormen van taal’ is bij uitstek geschikt om verbindingen te leggen naar andere leergebieden, zoals Kunst en Cultuur en burgerschap. Graag zouden we hier ook enige voorbeelden van zien.

Referentiekader

Hoe talenonderwijs zich kan ontwikkelen, met welk doel, langs welke lijnen en wat daarvoor nodig is in termen van kennis en vaardigheden is inzichtelijk gemaakt in het ERK en zijn uitwerking in Taalprofielen. Naar niveaus van het ERK wordt in het tussenproduct waar het Duits en Frans betreft voorbeeldmatig verwezen. Waarom niet direct het ERK als vertrekpunt voor de bouwsteenfasen gekozen? Voor vrijwel alle docenten is het ERK een bekend kader en het zou ook goed aan kunnen geven op welk niveau docenten Frans/Duits/Spaans etc. de bouwstenen kunnen toepassen.

Een referentiekader, van welke aard dan ook, lijkt ons namelijk onontbeerlijk bij het ontwikkelproces waarvoor Curriculum.nu heeft gekozen en waarin de te bereiken kerndoelen niet in het perspectief geplaatst kunnen worden van de eindtermen. Die moeten in een latere fase nog ontwikkeld worden. Op basis waarvan stelt men dan nu de kerndoelen vast? Op basis van wat een zinvol niveau geacht mag worden voor die leerlingen die besluiten aan het eind van de onderbouw VO de betreffende vreemde taal te laten vallen? En welk niveau is dat dan en hoe wordt dat uitgedrukt? En op basis waarvan worden in een later stadium leerlijnen uitgezet? Ondanks dat de ontwikkelteams zelf om een beperking van hun opdracht gevraagd hebben (geen uitwerking bovenbouw vo), blijft het toch wringen dat er niks over tussen- en einddoelen gezegd mag worden. De functie van de ‘aanbevelingen vo bovenbouw’ (en niet ‘fase bovenbouw vo’) mag overigens wel wat duidelijker uitgelegd worden, nu leidt deze paragraaf tot verwarring.

Wat de inhoud van de aanbevelingen betreft; die lijkt zich qua beschrijving toch vooral te richten op de bovenbouw havo/vwo (bv. analyse, evaluatie, waardering; retorische stijlfiguren). Ook bij de summier beschrijving van de mogelijke differentiatie naar onderwijsniveau en taal ligt de nadruk toch weer vooral bij de bovenbouw van het havo/vwo. Het zou prettig zijn om deze differentiatie in alle fasen van zowel po als vo meer uitgewerkt te zien.

Ten slotte

Het DB waardeert de inzet van de leden van het ontwikkelteam en al het werk dat zij tot nu toe verzet hebben. Het bestuur hoopt dat het mogelijk is voor het ontwikkelteam om de overige bouwstenen voor de zomer uit te werken en voor te leggen aan de mvt-docenten. De leden die aan de feedbackbijeenkomst van LT hebben deelgenomen hopen op een concretere uitwerking van de bouwstenen met een leerlijn en duidelijke differentiatie naar schooltype en taal (vooral van belang voor de mvt-docent in de onderbouw van het vo) en bij voorkeur ook een tijdlijn. Overigens werd ook opgemerkt dat de lerarenopleidingen een belangrijke rol in het proces van realisatie van dit curriculum zullen moeten spelen, zowel in de initiële opleidingen als in de bijscholing. Waarbij de (bij)scholing van docenten in het po nog een grote uitdaging zal worden.